

„Biblioteka w stylu...”, czyli słów kilka o bibliotecznych peregrynacjach do Irlandii

Joanna Kołakowska, Elżbieta Twardy

Biblioteka Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

W dniach od 11 do 14 kwietnia 2018 r. odbyło się zorganizowane przez Bibliotekę Główną oraz Instytut Neofilologii (Zakład Historii i Kultury Materialnej Krajów Angielskiego Obszaru Językowego) Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie cykliczne wydarzenie naukowo-kulturalne, którego tematem przewodnim była tym razem historia i kultura irlandzka. Już po raz 9. Biblioteka Główna UP stała się centrum spotkań dzieci, młodzieży, studentów, pracowników naukowych i mieszkańców Krakowa. Tym razem impreza została przeprowadzona pod zmienionym tytułem „Biblioteka w stylu... irlandzkim”. Zmiana ta podyktowana została względami czysto praktycznymi. Z uwagi na duże zainteresowanie ze strony szkół przesunięto liczne warsztaty i wykłady z późnych godzin popołudniowych i wieczornych na porę wcześniejszą, w efekcie wcześniejszy tytuł „Noc w Bibliotece” stracił rację bytu.

Tegoroczna edycja imprezy zgromadziła ponad 3 000 uczestników, dla których zorganizowano 30 różnych w formie i treści wydarzeń; zaproszono 26 prelegentów z zarówno polskich, jak i zagranicznych instytucji naukowych. Oprócz licznych wykładów w języku polskim i angielskim uczestnicy mieli do wyboru także atrakcyjne warsztaty taneczne, językowe oraz plastyczne. Kinomani znaleźli w programie projekcję filmu Stephena Frearsa, znakomitego reżysera, twórcy takich obrazów jak: *Niebezpieczne związki*, *Nadstaw uszu*, czy *Królowa*. Z kolei miłośnicy muzyki, zwłaszcza zaś klimatów folkowych, mieli okazję wziąć udział w koncercie zespołu Beltaine.

Fot. 1. Źródło: z archiwum Biblioteki Główniej UP.

Przygotowano aż 23 różne wykłady i prelekcje (w tym 14 w języku angielskim), które były adresowane głównie do młodzieży szkół średnich oraz studentów. Zgodnie z tytułem przewodnim wydarzenia problematyka prezentacji dotyczyła wybranych aspektów historii oraz kultury Szmaragdowej Wyspy. Ogromnym zainteresowaniem cieszył się spajający wszystkie wątki wykład inauguracyjny przygotowany przez Konsula Ambasady Irlandii, Jamesa Kilcourse'a.

Fot. 2. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Jego wystąpienie *From Strangers to Neighbours Encounters between Poland and Ireland* pozwoliło prześledzić historię relacji pomiędzy naszymi narodami. W charakterystycznym dla Irlandczyków gawędziarskim stylu nakreślił okoliczności pierwszych kulturowych „spotkań”, kierunki wzajemnych inspiracji oraz wymiany doświadczeń. Prześledzenie burzliwych losów obu narodów, ich nieugiętej walki o zachowanie odrębności kultury i języka, a w końcu także ekonomicznej i edukacyjnej współpracy pozwoliło dostrzec wiele elementów wspólnych pomiędzy naszymi krajami. Charakter porównawczy miało także wystąpienie prof. Wawrzyńca Konarskiego, wykładowcy Akademii Finansów i Biznesu Vistula w Warszawie. Na liczne podobieństwa, ale także ważne różnice w sytuacji politycznej Polski i Irlandii po 1918 r. zwrócił on uwagę w wykładzie *Post-Easter Rising Ireland and Post-Great War Poland*. Z kolei dr Paweł Hamera przybliżył rolę polskiego podróżnika, geologa, geografii i odkrywcy - hrabiego Pawła E. Strzeleckiego - w dysponowaniu środkami materialnymi przeznaczonymi przez rząd brytyjski na pomoc dla Irlandii w okresie Wielkiego Głodu. Z trudną historią Irlandii Północnej zapoznał uczestników pracownik Instytutu Kultur i Literatur Anglojęzycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, dr hab. Leszek Drong. Z kolei o tym, jak wyglądało życie w Belfaście w okresie edwardiańskim, opowiedział gość z St Mary's University College oraz A College of Queen's University w Belfaście, dr Gerard McCann.

Sylwetki bodaj najbardziej znanych irlandzkich pisarzy - Jamesa Joyce'a i Oscara Wilde'a, ich tajemnice, dążenia i aspiracje przybliżyły kolejno prof. Katarzyna Bazarnik z Instytutu Filologii Angielskiej UJ oraz prof. Aleksandra Kędzierska z Instytutu Anglistyki UMCS w Lublinie. Zagadnieniom szerzej pojętej kultury irlandzkiej poświęcone zostały trzy kolejne wykłady. Prof. Leszek Drong opowiedział o tym, jak kształtowała się historia kina irlandzkiego, prof. Michael Hornsby z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu przybliżył walkę mieszkańców Zielonej Wyspy o ocalenie i odnowę języka irlandzkiego, zaś w istic gawędziarskim stylu o tradycjach irlandzkiej kultury oralnej opowiedział prof. Wit Pietrzak, wykładowca Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Łódzkiego.

Uczestnicy zainteresowani problematyką edytorską z przyjemnością wyluchali wykładu dra Grzegorza Konecniaka (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) pt. „*Decades of Centenaries*” in Ireland from Selected Editorial, Textual and Typographical Perspectives. Nie zabrakło także pozytywnej treści dla wielbicieli narodowych kuchni. Historię irlandzkiego jedzenia i związanych z nim zwyczajów zaprezentował w prelekcji *What the Irish ate before the potato?* prof. Andrzej Kuropatnicki z Instytutu Neofilologii UP.

Fot. 3. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Z kolei miłośnicy irlandzkiej whiskey oraz kawy po irlandzku z uwagą wyluchali się w historię powstania słynnego na cały świat trunku, jego walki z bezwzględną szkocką i amerykańską konkurencją, by ostatecznie przekonać się, że wysokogatunkowy specyfik może cieszyć także podniebienia wytrawnych kawoszy. Konstatacja ta była tym przyjemniejsza, iż za sprawą firmy Krakowscy Barmani przybyli na prelekcję słuchacze mogli wypróbować moc irlandzkiej kawy na własnych kubkach smakowych.

Fot. 4. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Wszystkich planujących podróż na Zieloną Wyspę ucieszyło spotkanie z dr Natalią Gizą (Instytut Neofilologii UP), którego myślą przewodnią było *10 things you should know before you visit Ireland*. W podróż na zieloną wyspę zabrała wszystkich chętnych, reprezentująca Fundację Kultury Irlandzkiej, Justyna Mazurek-Schramm. Geopolityczną wyjątkowość Irlandii podkreślił, związany z Uniwersytetem Pedagogicznym i współpracujący z Biblioteką Główną niemal od samego początku trwania imprezy, znany podróżnik Marek Żołądek, który tym razem zabrał nas na spacer ulicami Dublina i Belfastu - dwóch stolic jednej wyspy.

Gdyby zapytać o najbardziej charakterystyczny przyczółek kultury irlandzkiej, zapewne wiele osób wymieniłoby Aran Islands, a to za sprawą bogactwa zachowanego folkloru i tradycji oraz przetrwania języka irlandzkiego w codziennym użyciu. To właśnie tam osadził akcje kilku swoich dramatów irlandzki pisarz J.M. Synge. Wyspy przyciągają rokrocznie rzesze turystów niezwykłymi krajobrazami klifowego wybrzeża, niepowtarzalną atmosferą, a także licznymi zabytkami. To jednak tylko jedno oblicze Aran Islands. W stosunkowo bowiem niedalekiej przeszłości ludność wyspiarska żyła w izolacji i biedzie. O mitach narosłych wokół Aran Islands i o codziennej rzeczywistości ich mieszkańców opowiedziała prof. Bożena Kucała, pracownik Instytutu Filologii Angielskiej UJ. Z kolei w podróż szlakiem irlandzkiego wybrzeża liczącego jakieś 2500 km zabrała miłośników Zielonej Wyspy Ewelina Mazurek-Grabowska, reprezentująca ZSE nr 1 w Krakowie.

W ciągu czterech dni trwania imprezy nie zabrakło także wykładów sięgających do korzeni kultury irlandzkiej. Pracownik Katedry Porównawczych Studiów Cywilizacji UJ, dr Bożena Gierek, opowiedziała o druidach i celtyckich zwyczajach religijnych, związanych z kultem matron, wody (głównie rzek i źródeł), bóstw solarnych oraz celtyckim totemizmem. Świat starożytnych Celtów, typ reprezentowanego przezeń osadnictwa oraz kultury materialnej przybliżył archeolog, pracownik UJ, dr Michał Kasiński.

Zwolennicy nauki przez zabawę mogli skorzystać z jednego z kilku warsztatów. Tajemnice *Triquetra*, węzła celtyckiego, rozsypał wraz z uczestnikami dr Marcin Klag. Zapaleni lingwiści mogli natomiast spróbować swoich sił w zmaganiach z językiem irlandzkim. Mocne wrażenia zapewniła jedna z nielicznych w Polsce specjalistek w tym zakresie, Alicja Mańkowska, pracownik Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Miłośnikom ruchu zaofiarowaliśmy warsztaty taneczne o rytmicznym tytule: *Dance, dar.ce, wherever you may be*, które przeprowadzili członkowie Zespołu Tańca Comhlan.

Fot. 5. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Jak co roku, nie zabrakło także atrakcji dla najmłodszych. Tym razem mogli oni udać się w podróż po Irlandii w poszukiwaniu Leprechauna, przeniknąć krainę Elfów i Olbrzymów lub odkryć tajemnice celtyckiego ornamentu. Każdy warsztat został przygotowany i poprowadzony przez wykwalifikowanych i doświadczonych pedagogów.

Fot. 6. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Do jednych z najciekawszych punktów programu należały bez wątpienia pokaz filmu *Tajemnica Filomeny* oraz koncert zespołu Beltaine. Poruszający obraz Stephena Frearsa, ukazujący poszukiwania tytułowej Filomeny oddanego niegdyś do adopcji syna, został zaprezentowany publiczności dzięki licencji z Kina pod Baranami. Tym razem wprowadzenie do filmu przygotował współorganizator wydarzenia, prof. Artur Piskorz z Instytutu Neofilologii UP.

W znakomitej atmosferze odbył się koncert folkowego zespołu Beltaine. Grupa zaprezentowała niezwykle przyjemne dla ucha aranżacje tradycyjnych motywów muzyki irlandzkiej. Koncert dodatkowo uatrakcyjnił występ Zespołu Tańca Comhlan. Wśród publiczności dało się zauważyć także przedstawicieli władz Uczelni.

Fot. 7. Źródło: z archiwum Biblioteki Głównej UP.

Wydarzeniu towarzyszyło kilka ciekawych i tematycznie związanych z Zieloną Wyspą ekspozycji. Wystawa *James Joyce - życie i twórczość* zwracała uwagę na najważniejsze wydarzenia z życia irlandzkiego pisarza, a także charakterystyczne dla jego pisarstwa motywy. Główny nacisk położono na *Uliksesa*, książkę uważaną przez niektórych za najważniejsze dzieło literackie dwudziestego wieku. Wskazując na okoliczności powstania utworu, jego recepcję i styl wystawa uzmysłowiła wszystkim zainteresowanym, na czym polegało nowatorstwo dzieła Joyce'a.

Z kolei wystawa *1916: The Irish Rebellion* prezentowała wydarzenia tygodnia, który zmienił bieg irlandzkiej historii. Powstanie wielkanocne, bo o nim mowa, zapisało się w świadomości nie tylko Irlandczyków jako kamień milowy na drodze do niepodległości tego narodu. Ekspozycja objaśniała polityczne, społeczne i kulturowe oddziaływania kształtujące ten okres oraz sposób, w jaki globalny kontekst wpłynął na przebieg oraz recepcję ówczesnych wydarzeń.

Uczestnicy imprezy mogli także podziwiać najpiękniejsze, a zarazem najbardziej charakterystyczne krajobrazy Zielonej Wyspy, wyeksponowane na fotografiach Andrzeja Najdra. Biblioteka zadbała także o kontekst literacki. Odpowiednio dobrane, reprezentacyjne dla różnych gatunków i okresów literackich dzieła, wyeksponowane w holu BG oraz przy Bibliotece Instytutu Neofilologii - Sekcja Anglistyki, zachęcały do zapoznania się z zarówno klasyczną, jak i nowszą literaturą Irlandii.

W ramach „Biblioteki w stylu... irlandzkim” odbyły się dwa konkursy: literacki pt. *Moja Irlandia*, którego laureatką została Monika I. Dębowska, autorka wiersza *Wyspa* oraz quiz *Co wiesz o Irlandii*, sprawdzający wiedzę na temat kultury i realiów Zielonej Wyspy.

Po raz pierwszy podjęto decyzję o przeprowadzeniu wybranych prelekcji w lokalizacji innej niż budynek przy ul. Podchorążych 2. Warsztaty dla dzieci *Podróż do Irlandii - w poszukiwaniu Leprechauna* zostały zorganizowane w Klubie „Bakałarz”, warsztaty prof. Kingi Lapot-Dzierwy *Celtyckie ornamenty* w budynku przy ul. Ingardena 4, zaś wykłady na temat kina Irlandzkiego oraz edytorstwa i typografii w należącym do UJ Paderevianum, usytuowanym przy al. Mickiewicza 9 b.

Nowości było zresztą więcej... Po raz pierwszy do przeprowadzenia Quizu wykorzystano aplikację na smartfony *socratic student*. Zainteresowani uczestnictwem w konkursie uczniowie mogli pobrać ją ze strony Uczelni. Po raz pierwszy do współpracy z Biblioteką zgłosili się także nauczyciele szkoły średniej, którzy w sobotnie przedpołudnie wzięli udział w specjalnie dla nich przygotowanych wykładach w języku angielskim. Po raz pierwszy wreszcie do aktywnego uczestnictwa w wydarzeniu, polegającego na przygotowaniu i przeprowadzeniu zajęć włączyli się pracownicy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ten zaś - jak już wspomniano - otworzył przed „Biblioteką w stylu... irlandzkim” podwoje Paderevianum.

Już wkrótce wyruszamy w podróż do kolejnego kraju. Jakiego? Niech to na razie pozostanie tajemnicą. Pewne natomiast jest to, że wszystkich uczestników czeka moc atrakcji. Niektóre z nich są już dobrze znane, inne zaskoczą nawet tych, którzy pamiętają pierwszą edycję naszej imprezy.

Monika Izabella Dębowska - *Wyspa*

po moich snach stąpa niepokój
słyszę krzyk w nieznanym języku
sierpem księżycy tnie powietrze

zakłęcie pachnie oceanem

nagle trzy listki koniczyny
budzą się w kartach starej księgi
otrzepują wspomnienia z kurzu

zmieniają lęk w kojącą zieleń

biegnę przez ciernistą mgłę pytań
wśród ziemskich słów błędzą anioły
strącają nut kropelki z harfy

otulają mnie bielą skrzydeł

na płótnie nieba haftowane
gwiazd cekinami zaproszenie
Lepreuchan wręcza mi z uśmiechem

skubie pomarańczową brodę

po drugiej stronie Europy
wyspa w sukni trójkolorowej
wznosi kufel w geście toastu

rozlewa gorzki blask poranka

Wiersz nagrodzony w konkursie literackim „Moja Irlandia”.